

Sabers de l'educació secundària obligatòria

Ciències Socials: Geografia i Història

Definició:

Els sabers són els coneixements, destreses, valors i actituds propis d'una àrea i són necessaris per a l'assoliment de les competències específiques.

Per avançar en l'assoliment de les competències específiques, és imprescindible adquirir i mobilitzar els sabers de cadascuna de les àrees que no es poden concebre només com la transmissió i recepció de continguts disciplinaris, ja que cal que s'entengui com un procés en construcció basat en la reflexió i l'anàlisi acompanyada.

Els sabers es construeixen a partir d'un saber lligat a una acció i context concret.

Arquitectura dels sabers

Posem com a exemple un saber de:

Societats i territoris

Evolució dels sistemes econòmics i dels models d'organització social

Valoració crítica de la distribució desigual dels recursos i del treball des de la prehistòria fins a l'edat moderna.

acció + saber + context

SABERS DE L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA. Ciències Socials: Geografia i Història

Blocs de sabers de la matèria	Reptes del món actual	Societats i territoris	Compromís cívic
-------------------------------	-----------------------	------------------------	-----------------

Reptes del món actual	
1r i 2n	3r i 4t
Objectius de desenvolupament sostenible	Objectius de desenvolupament sostenible
<ul style="list-style-type: none"> -Debat sobre els dilemes del món actual, punt de partida per al pensament crític i el desenvolupament de judicis propis. -Valoració de les accions, tant individuals com col·lectives, que permeten avançar en la implantació de l'Agenda 2030. 	<ul style="list-style-type: none"> -Reconeixement dels moviments, causes i lideratges en pro de l'emergència climàtica, la sostenibilitat i l'equitat en diferents moments i llocs del planeta i des de perspectives diverses. -Identificació dels reptes de desenvolupament sostenible i de les accions que permeten avançar en l'Agenda 2030.
Ubicació espacial	
<ul style="list-style-type: none"> -Representació de l'espai, orientació i escales. -Utilització de recursos digitals i tecnologies de la informació geogràfica (TIG) en l'elaboració i interpretació de mapes, esquemes, imatges i gràfics de diferent tipologia. 	
Emergència climàtica	Consciència global i sostenibilitat.
<ul style="list-style-type: none"> -Reconeixement dels elements i factors que condicionen el clima i el seu impacte sobre les activitats humanes. 	<ul style="list-style-type: none"> -Identificació de les característiques del sistema-món i de la interdependència entre països. -Relació entre factors naturals i antròpics a la Terra.

<p>-Identificació, prevenció i resiliència de la població davant de les catàstrofes naturals i els efectes del canvi climàtic, tot incidint en els beneficis d'incloure els joves en la gestió dels desastres mediambientals.</p>	<p>-Adquisició d'estils de vida respectuosos amb els recursos, saludables i socialment compromesos.</p>
<p>Biodiversitat, recursos naturals i desigualtat</p>	
<p>-Identificació dels processos, dinàmiques i amenaces dels ecosistemes planetaris. Valoració de la riquesa i conservació del patrimoni natural. -Anàlisi de l'acció humana en l'alteració dels ecosistemes i descripció de casos que se'n deriven, especialment en entorns propers, cercant causes i conseqüències. -Diferenciació dels recursos renovables i no renovables, anàlisi de la seva distribució desigual i identificació d'algunes conseqüències i tensions que se'n deriven.</p>	
<p>Prevenció de riscos</p>	
<p>-Identificació dels principals riscos d'origen natural com inundacions, incendis o epidèmies, i d'origen tecnològic, com el nuclear, el químic o la contaminació d'aigües. -Caracterització de les accions encaminades a prevenir aquests riscos.</p>	
	<p>Tècniques i mètodes de recerca de les ciències socials.</p>
	<p>-Anàlisi de textos, interpretació i elaboració de mapes, esquemes i síntesis, representació de gràfics i interpretació d'imatges a través de mitjans digitals accessibles. -Aplicació de tècniques d'informació geogràfica i d'anàlisi espacial en la interpretació d'alguns fenòmens. -Ús de mitjans, gèneres i formats digitals diversos per crear continguts i comunicar resultats de recerques.</p>

<p>Tecnologies de la informació i societat del coneixement.</p>	<p>Societat de la informació i cultura mediàtica.</p>
<p>-Maneig i utilització segura de dispositius, aplicacions informàtiques i plataformes digitals, valorant les seves aportacions a la geografia i la història. -Cerca, tractament de la informació i elaboració de coneixement. -Introducció als objectius i estratègies de les ciències socials i ús dels seus procediments, termes i conceptes en la formació de persones amb capacitat crítica.</p>	<p>-Cerca, tractament de la informació, ús de dades en entorns digitals, interpretació de les fonts i avaluació de la fiabilitat. -Anàlisi i valoració dels arguments que sustenten es diferents posicionaments davant de fets i fenòmens. -Identificació de les notícies falses i enganyoses. -Ús de mitjans audiovisuals per crear produccions personals i col·lectives i comunicar recerques.</p>
<p>Desafiaments demogràfics al món actual.</p>	<p>Migracions i interculturalitat.</p>
<p>-Estudi de la composició i estructures demogràfiques a diferents escales. -Aplicació dels conceptes bàsics de demografia a la comprensió de dinàmiques demogràfiques actuals i els moviments migratoris, analitzant les seves causes i conseqüències. -Identificació dels factors que expliquen la desigual distribució de la població i anàlisi dels desafiaments, oportunitats i problemes actuals de viure al camp i a les ciutats.</p>	<p>-Reconeixement dels factors de diversitat social, etnicocultural i de gènere i la seva contribució a la cultura i a la societat. -Identificació de les característiques de les cultures originàries d'indrets sotmesos a la dominació i a l'aculturació. -Participació en activitats que promoguin actituds de respecte envers persones i col·lectius per mitjà del diàleg i d'una aproximació intercultural.</p>
	<p>Global i local.</p>
	<p>-Aplicació dels mètodes de recerca de les ciències socials en l'anàlisi problematitzada i multicausal de fenòmens de l'entorn i dels seus vincles amb fenòmens globals. -Establiment d'anàlisis comparades de l'espai natural, rural i urbà, la seva evolució i els reptes de futur.</p>
	<p>Economia i sostenibilitat.</p>
	<p>-Identificació de les estructures econòmiques al món actual, els canvis dels sectors productius i el funcionament del mercat. -Reconeixement dels límits del creixement econòmic i les desigualtats generades en l'àmbit global i local. -Proposta d'alternatives des d'una perspectiva ecosocial.</p>

	-Caracterització de les energies renovables i de l'economia circular.
Concentració i distribució de la riquesa.	Desigualtats i justícia social.
<ul style="list-style-type: none"> -Representació i maneres de percebre la desigualtat. -Conscienciació i accions per a l'accés universal als béns bàsics i per a un repartiment just de la riquesa que permeti avançar cap a una societat més equitativa. -Reflexió sobre la qüestió del mínim vital. 	<ul style="list-style-type: none"> -Identificació de les desigualtats i injustícies en el context local i global. -Participació en projectes que promoguin el respecte i la solidaritat amb persones i col·lectius desfavorits de l'entorn i la cohesió social.
	Geopolítica, conflictes i cultura de la pau.
	<ul style="list-style-type: none"> -Identificació dels focus de conflicte en el món actual i les seves causes, així com de les conseqüències del comerç d'armes. -Valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes. -Col·laboració en la prevenció i resolució de conflictes des d'un enfocament restauratiu en entorns escolars i comunitaris.
Igualtat de gènere.	Equitat de gènere i d'opcions afectivosexuals.
<ul style="list-style-type: none"> -Valoració i denúncia de situacions discriminatòries de les nenes i de les dones al món. -Qüestionament dels rols de gènere i la seva manifestació en tots els àmbits de la societat i la cultura, inclòs l'entorn escolar. 	<ul style="list-style-type: none"> -Reconeixement dels moviments, causes i lideratges en pro de l'equitat de gènere i d'opció afectivosexual. -Participació en debats i projectes per a l'eliminació de les desigualtats, discriminacions i violències.

Societats i territoris

1r i 2n	3r i 4t
Mètodes de les ciències socials	Recerca en les ciències socials.

<ul style="list-style-type: none"> -Recerca i metodologies per a la construcció del coneixement de les ciències socials. -Identificació i ús de les fonts històriques, arqueològiques i geogràfiques i la seva valoració com a patrimoni col·lectiu. -Participació en projectes conjuntament amb arxius, biblioteques i museus. 	<ul style="list-style-type: none"> -Aplicació de metodologies de recerca en l'anàlisi i interpretació de problemes socials rellevants, individualment i en equip. -Comunicació argumentada dels resultats obtinguts. -Ús específic del lèxic relatiu als àmbits històric, artístic i geogràfic.
	Fiabilitat de les fonts.
	<ul style="list-style-type: none"> -Ús de fonts històriques i geogràfiques per a la construcció del coneixement sobre el passat recent i fenòmens actuals. -Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
Cronologia i temps històric.	Consciència històrica.
<ul style="list-style-type: none"> -Construcció i interpretació de línies del temps. -Aplicació de les variables històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat per a la comprensió de l'evolució de la humanitat com un procés no lineal. 	<ul style="list-style-type: none"> -Elaboració de judicis propis i argumentats davant de problemes d'actualitat contextualitzats històricament, i defensa i exposició crítica a través de presentacions i debats. -Establiment de relacions entre la cronologia històrica general i la història familiar, comunitària i local.
Origen de la humanitat.	
<ul style="list-style-type: none"> -Anàlisi multidisciplinària de l'origen de l'ésser humà i del sorgiment de les primeres formes d'organització social. -Estudi de les grans migracions humanes i el naixement de les primeres cultures. 	
Primeres civilitzacions.	
<ul style="list-style-type: none"> -Interpretacions històriques del sorgiment de les civilitzacions i la influència dels condicionants geogràfics. 	

<p>-Reconeixement de les grans rutes comercials i les estratègies pel control dels recursos a l'antiguitat.</p>	
<p>Origen i evolució de l'organització social.</p>	
<p>-Valoració de les desigualtats socials i les disputes pel poder des de l'antiguitat i en diferents contextos històrics. -Anàlisi de formes d'organització política del món antic, medieval i modern: democràcies, repúbliques, imperis i regnes. -Interpretació de la seva evolució i comparació entre algunes formes d'organització política, incidint en els aspectes referits a la desigualtat entre els grups socials.</p>	
<p>Les arrels de la cultura occidental.</p>	
<p>-Identificació del llegat cultural del món clàssic, del judeocristià i de la civilització islàmica i valoració de les seves aportacions a Europa. -Anàlisi de les petjades d'aquest llegat en el patrimoni material i immaterial.</p>	
	<p>Transformació i revolució.</p>
	<p>-Anàlisi de les permanències i canvis a l'època contemporània. -Interpretació de les transicions, revolucions i resistències a la Catalunya i l'Espanya contemporànies i els seus lligams internacionals.</p>
	<p>La construcció de les democràcies.</p>
	<p>-Establiment de relacions multicausals en la construcció de les democràcies modernes i els orígens dels totalitarismes en el segle XX: la lluita per la llibertat, la igualtat i els drets humans. -Interpretació dels processos d'evolució i d'involució i dels reptes pendents de l'actual democràcia.</p>
<p>Religió i organització social.</p>	

<ul style="list-style-type: none"> -Anàlisi de les relacions entre religió i poder en el context del sorgiment de les grans religions politeïstes i monoteïstes, així com el paper de l'Església en la configuració de cultures i mentalitats. -Descripció de les persecucions i conflictes per motius religiosos i ideològics, i paral·lelismes amb fets o situacions de l'actualitat. 	
<p>Evolució dels sistemes econòmics i dels models d'organització social.</p>	<p>Sistemes econòmics i desigualtat.</p>
<ul style="list-style-type: none"> -Valoració crítica de la distribució desigual dels recursos i del treball des de la prehistòria fins a l'edat moderna. -Comparació amb situacions i fets de l'actualitat. 	<ul style="list-style-type: none"> -Interpretació dels fonaments del sistema capitalista i la seva relació amb el colonialisme i l'imperialisme. -Anàlisi crítica de les noves formes de subordinació econòmica i cultural. -Identificació de les principals fites de les lluites socials i laborals contemporànies i els reptes pendents de l'estat del benestar.
<p>Territori i paisatge.</p>	<p>Població, territori i recursos.</p>
<ul style="list-style-type: none"> -Anàlisi de l'evolució de la ciutat i el món rural al llarg de la història. -Valoració i conservació dels components ambientals, històrics, artístics i culturals del paisatge. 	<ul style="list-style-type: none"> -Interpretació de les transformacions del territori per l'acció humana i la distribució desigual dels recursos i del treball. -Anàlisi dels cicles demogràfics mundials i locals i de les migracions al llarg de la història i en el món actual.
	<p>Paisatge i territori.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> -Interpretació de les transformacions del territori i del paisatge a Catalunya i Espanya: causes de la despoblació i de la concentració urbana i conseqüències de la petjada humana. -Actitud proactiva en la preservació dels paisatges i reconeixement dels programes de protecció. -Identificació dels reptes en la gestió del territori a Catalunya.
	<p>Sostenibilitat i producció d'aliments.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> -Reconeixement dels factors implicats en el canvi climàtic, les seves conseqüències i de les mesures per revertir-lo a escala global i local.

	<ul style="list-style-type: none"> -Conceptualització de la sobirania alimentària, valorant el consum responsable i de proximitat. -Establiment de relacions entre l'equitat i el desenvolupament sostenible.
Violència i conflictes armats.	Conflictes i violències al món actual.
<ul style="list-style-type: none"> -Identificació de les causes i conseqüències d'alguns conflictes en diferents èpoques històriques. -Valoració de la necessitat de trobar solucions dialogades als problemes. 	<ul style="list-style-type: none"> -Establiment de relacions causals en alguns conflictes i violències del segle XX i XXI i de les seves conseqüències en el present. -Caracterització dels genocidis i dels crims contra la humanitat. -Valoració de la cultura de la pau i de la mediació com a formes de gestió dels conflictes.
L'ampliació del món conegut i les civilitzacions no europees.	Geopolítica i globalització.
<ul style="list-style-type: none"> -Contextualització dels grans viatges, descobriments i sistemes d'intercanvi en l'edat moderna. -Reflexió sobre la geopolítica i les disputes per l'hegemonia, incidint en les seves conseqüències. -Valoració crítica de la visió eurocèntrica del món. 	<ul style="list-style-type: none"> -Identificació dels fonaments geoestratègics des de la segona meitat del segle XX fins a l'actualitat: la política de blocs, els conflictes de la descolonització i el paper dels organismes internacionals. -Valoració de la interdependència dins el sistema-món.
	Catalunya i Espanya a l'època contemporània.
	<ul style="list-style-type: none"> -Contextualització de les principals transformacions polítiques, econòmiques, socials i culturals, incidint en la Segona República, la guerra, el franquisme i la transició democràtica. -Identificació de les lluites i moviments socials i d'emancipació nacional.
Les persones invisibilitzades de la història.	Perspectiva de gènere.
<ul style="list-style-type: none"> -Conscienciació sobre la marginació, segregació, control i submissió de les dones, els esclaus i altres col·lectius en la història de la humanitat. -Posada en valor del protagonisme individual i col·lectiu de les dones al llarg de la història. 	<ul style="list-style-type: none"> -Identificació dels moviments, causes i lideratges que treballen per a l'equitat i la no discriminació per raó de gènere i d'opció afectiva i sexual al llarg dels segles XX i XXI. -Reconeixement de les aportacions de les dones en diferents àmbits socials, culturals, artístics, econòmics i polítics.

-Reconeixement de la resistència a l'opressió com a dret fonamental dels pobles.	
Evolució de les expressions artístiques i culturals.	Cultura, arts i patrimoni.
-Anàlisi i valoració de la diversitat i riquesa de les expressions artístiques i culturals a partir de fonts diverses i de l'observació directa i indirecta dels estils i obres. -Conscienciació sobre el respecte i conservació del patrimoni material i immaterial.	-Caracterització d'algunes manifestacions artístiques i culturals que conformen la diversitat del món actual. -Actitud proactiva i respectuosa per la conservació del patrimoni material i immaterial de l'entorn. -Coneixement dels espais i organismes que vetllen per la conservació i difusió dels elements del patrimoni natural i artísticocultural.
Ciència, medicina i avenços tecnològics.	Salut, ciència i tecnologia.
-Reconeixement de la lluita contra epidèmies i pandèmies, i comparació amb fets i situacions de l'actualitat. -Contrast i anàlisi crítica de les supersticions i desinformacions davant les explicacions racionals i empíriques.	-Descobriments de les grans fites en la transformació científica i tecnològica. -Establiment de relacions entre la ciència i la tecnologia, la dimensió ètica i social i la sostenibilitat. -Identificació dels reptes de la societat de la informació i de la seva relació amb els canvis culturals i socials. -Reconeixement del dret individual i col·lectiu a la salut i al benestar.
	La Unió Europea dins el món.
	-Caracterització dels principals fets del procés de constitució de la Unió Europea i de les seves institucions. -Identificació dels reptes de la Unió Europea dins el sistema-món. -Participació en projectes amb estudiants de països europeus.
	Normes i lleis per garantir els drets individuals i col·lectius.
	-Coneixement dels principals ordenaments jurídics d'àmbit autonòmic, estatal, europeu i internacional com a garants de drets i llibertats per a l'exercici de la ciutadania.

El llegat històric.	La memòria democràtica.
<ul style="list-style-type: none"> -Reflexió sobre la construcció d'identitats a partir de l'herència cultural i els processos històrics viscuts en una comunitat i territori. -Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i identificació d'alguns dels problemes de l'actualitat. 	<ul style="list-style-type: none"> -Distinció i complementarietat entre la història i la memòria. -Preservació de les memòries plurals de persones i col·lectius de l'entorn proper. -Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.

Compromís cívic	
1r i 2n	3r i 4t
Dignitat humana i drets universals.	Dignitat humana i drets universals.
<ul style="list-style-type: none"> -Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació. -Comparació dels drets de l'infant actuals amb la situació dels infants i joves en altres èpoques històriques. 	<ul style="list-style-type: none"> -Identificació de les principals fites en la Declaració Universal dels Drets Humans i dels reptes pendents. -Debat dels problemes que afecten la dignitat de les persones, superant estereotips i prejudicis.
Alteritat.	Pluralitat i riquesa culturals.
<ul style="list-style-type: none"> -Respecte i acceptació de l'altre, incorporant visions i perspectives contraposades d'un relat o d'una interpretació. -Defensa de comportaments no discriminatoris i contraris a qualsevol actitud diferenciadora i segregadora. 	<ul style="list-style-type: none"> -Reconeixement del concepte plurinacional de l'estat i de la necessitat de preservació de les llengües i les cultures com a font de riquesa compartida.
	Cultura i inclusió.
	<ul style="list-style-type: none"> -Participació en mesures i accions a favor de la igualtat i de la plena inclusió.

	-Actitud oberta i receptiva davant de formes culturals diverses i, en especial, de col·lectius minoritzats
Igualtat de gènere.	Equitat de gènere.
-Reconeixement i denúncia del masclisme en la història i l'actualitat. -Posicionament a favor de manifestacions i conductes no sexistes.	-Reconeixement de les principals fites en la lluita per la igualtat real de dones i homes i dels marcs legislatius. -Identificació dels principals motius de discriminació per raó de sexe i d'orientació sexual a Catalunya i Espanya. -Posicionament de rebuig de la violència masclista, homòfoba i transfòbica.
Convivència cívica i cultura democràtica.	Ciutadania i compromís cívic.
-Identificació dels trets fonamentals de les societats democràtiques, valorant les consecucions de la democràcia com a sistema polític. -Participació en projectes comunitaris de l'entorn, mostrant empatia i accions de suport a col·lectius en situacions de pobresa, vulnerabilitat i exclusió social. -Interès davant els reptes i problemes d'actualitat a l'àmbit local i global, deixant-ne constància mitjançant produccions diverses.	-Ús de la mediació i de la gestió pacífica dels conflictes en l'àmbit escolar i comunitari. -Col·laboració en projectes de l'entorn proper que lluitin per l'equitat i la no discriminació. -Reconeixement del caràcter inacabat de la lluita pels drets humans i la democràcia.
Consciència ambiental.	Responsabilitat ecosocial.
-Implicació en la defensa de la biodiversitat i la protecció del medi ambient. -Recerca d'actuacions orientades a aconseguir una mobilitat sostenible.	-Assumpció de compromisos davant dels objectius del desenvolupament sostenible per mitjà d'accions que generin valor afegit. -Implicació en la defensa i la protecció del medi ambient i dels paisatges a través de la participació en projectes comunitaris i en la difusió de les accions.

Conservació i defensa del patrimoni històric, artístic i cultural.	El patrimoni cultural i artístic.
-Compromís per la defensa i preservació del llegat artístic i cultural, distingint-ne la diversitat, així com de la memòria històrica en la seva pluralitat.	-Participació en accions de posada en valor i difusió del patrimoni local amb actitud col·laborativa i emprenedora.
Les xarxes socials.	Ciutadania ètica digital.
-Conscienciació sobre la seguretat i prevenció dels riscos i perills de l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació. -Reflexió sobre les maneres de participar en les xarxes socials.	-Reflexió crítica sobre les oportunitats i els reptes de la societat de la informació i de les xarxes socials. -Ús responsable, col·laboratiu i ètic de les plataformes virtuals. -Actitud oberta a l'aprenentatge permanent al llarg de la vida.
Gestió de les emocions.	Benestar i sensibilitat.
-Identificació de les emocions pròpies i dels altres, i la seva importància en comportaments individuals i col·lectius.	-Expressió de les emocions a partir d'un concepte assertiu sobre la pròpia imatge i de la sensibilitat i el respecte per la diversitat. -Superació dels estereotips i els prejudicis i actitud oberta per incorporar les experiències i sabers dels altres. -Consolidació d'hàbits de salut física i mental, individuals i col·lectius.
Ús del temps de lleure i hàbits de salut i de consum.	Les cures i la comunitat.
-Caracterització i reflexió sobre diferents formes de vida i l'ús del temps de lleure en el passat i en el present, i reconeixement d'hàbits saludables.	-Assumpció de responsabilitats individuals i col·lectives per contribuir a la cura i al benestar dels membres de la comunitat escolar i de l'entorn. -Participació en activitats intergeneracionals i de voluntariat.
Ciutadania europea i cooperació internacional.	
Consideració de diferents idees i actituds en el projecte de construcció d'una ciutadania europea i global inclusiva i solidària, des del diàleg i l'empatia.	